

Posudek vedoucího diplomové práce

Bc. Markéty Sedláčkové

Život po kontejneru: Použitý textil na pomezí daru, komodity, suroviny a odpadu

Antropologická studia

FHS UK

Vypracoval: Yasar Abu Ghosh, Ph.D.

24. 1. 2024

Předložená diplomová práce Markéty Sedláčkové se zaměřuje na zkoumání „života věcí po kontejneru“, tedy na to, jaké materiálně-sémantické podoby nabývá obnošené oblečení umístěné do sběrných kontejnerů provozovaných různými organizacemi s odlišnými cíli a způsobem nakládání. Autorka si stanoví, že její výzkum propojí téma daru a udržitelnosti, stejně jako hodnotu věcí a jejich heterogenní ontologie. V užším zaměření pak „práce zkoumá..., především bezprostředně po sběru z kontejnerů, kdy se třídí a připravují pro další životy. V kontejnerech je materiál s potenciálem stát se darem, komoditou, surovinou nebo odpadem.“ (3)

V metodologické části autorka realisticky popisuje určitá „omezení“ jejího výzkumu, a to jak z hlediska samotného fenoménu tříděného textilu, tak i z hlediska „poznatelnosti“. Upozorňuje, že některé podoby života tříděného textilu jí zůstaly „zapovězeny“, protože se jí nepodařilo navázat příhodný kontakt s provozovateli. Jiné omezení vyplývá z „viditelnosti“ některých praxí třídění, které pro svou nejednoznačnost nemusí být vždy zaznamenány. Někteří provozovatelé se podle autorky uchylovali k tomu chránit svoje „know-how“. Tento moment si ovšem podle mého soudu zasloužil větší pozornost než pouhé konstatování. Etnografický výzkum autorka realizovala na několika místech s různými aktéry, a proto jej charakterizuje jako *multi-sited*. Zároveň je třeba si všimnout, že nejde o výzkum odvíjející se od utváření věcí a vztahů, ale o výzkum, který se realizuje z místa, i když na více místech (přesnější by možná bylo *poly-sited*).

Inspirována poznatky z dřívějších výzkumů (zejm. Botticello 2012), vychází autorka z toho, že ustavující praktikou v procesu přetváření použitého oblečení je *třídění*. Třídění je v tomto ohledu výrobní proces, který začíná už na úrovni „prvního kontaktu“ (s. 10). Třídění sice sleduje předpokládané určení věcí (např. věk budoucích nositelů oblečení, potřebnost, prodejnost, nositelnost), konkrétní kritéria nejsou ovšem psaná, nestávají se z nich normy. Autorka proto poukazuje na to, že efektivita třídění se odvíjí od „vtělené znalosti“, která se projevuje intuicí při rychlém ohledání věcí zrakem a hmatem bez ohledu na to, jestli jde o velké třídící centrum nebo malou dílnu. Postřeh je opět velmi zajímavý, dobře doložený, ale málo rozpracovaný a navázaný na další diskuse (jak se taková „embodied knowledge“ utváří a jak se přizpůsobuje věcem a lidem).

Kapitolu „Darování“ autorka uvozuje velmi zajímavým postřehem, že původní dar v pomyslném darovacím řetězci se musí stát komoditou, aby se jeho část následně mohla stát opět součástí darovacího aktu. Kolem sběru starého oblečení tak vzniká širší struktura výměn

a obchodních vztahů s výrobními náklady, které utváří něco, co bychom mohli nazvat „trhem s dary“. Autorka dokonce zjišťuje, že monetizace je v některých případech preferovaný způsob transformace daru. Pozoruhodné je i zjištění, jak provozovatelé komunikují svoji činnost právě se záměrem obrousit rozpory vyplývající ze skutečnosti, že udržení charitativní činnosti má své náklady, které je třeba hradit z monetizace „původních darů“.

V následující kapitole se Markéta Sedláčková proto věnuje komodifikaci jako procesu utváření daru. Tento paradox je jen zdánlivý. Autorka dokládá, že v tomto utváření dochází k celé řadě materiálních a významových transformací. Jedním z důležitých ukazatelů je i umístění v globálním trhu s použitým zbožím, které spoluutváří hierarchické vztahy na linii globální jih vs globální sever.

V další empirické kapitole o recyklaci se autorka zaměřuje na i na jiné než *reuse* způsoby nakládání s obnošeným oblečením. Vychází z Ingoldova příklonu k neintegrovánému pojetí materiality, které bere jako výchozí situaci její neustálé stávání se spíše než ustálení se. Recyklace je ovšem jednosměrný, i když třeba neukončený, proces a autorka opomíjí tento rozpor vysvětlit. Tato jednosměrnost je nicméně dále zkoumána v tom, jak se věci „zodpadňují“ v podobě „disposables“ nebo v důsledky legislativních zásahů.

Závěr přehledně rekapituluje zaměření jednotlivých kapitol a autorčin záměr, nicméně nedodává nic nového k dílčím závěrům. I když se autorka velmi dobře ujala celé řady konceptů z oblasti studií materiality a zřetelně jí pomohly porozumět tomu, co ve svém výzkumu zaznamenala, očekával jsem na závěr silnější teze k fenoménu současného odpadu a jeho managementu. Úvodní kapitoly, psané už velmi narychlo, nesou známky nedostatečné jazykové i stylistické editace.

Markéta Sedláčková odvedla velmi dobrou výzkumnou práci a umě zpracovala relevantní teorie a prameny. Její práce byla zejména ve fázi psaní velmi intenzivní. Práce se mi proto zdá jako velmi zdařilá a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

Yasar Abu Ghosh